

Többdimenziós Facebook Intenzitás Skála (Multidimensional Facebook Intensity Scale, MFIS)

TÓTH-KIRÁLY ISTVÁN, *ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország és Concordia University, Montreal, Kanada*

BŐTHE BEÁTA, *ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország*

OROSZ GÁBOR, *Stanford University, Stanford, CA, USA és ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország*

Ez a dokumentum a következő könyvfejezet megjelenés előtti (pre-publication) verziója:

Tóth-Király, I., Bőthe, B., & Orosz, G. (In Press). Többdimenziós Facebook Intenzitás Skála (Multidimensional Facebook Intensity Scale, MFIS). In Z. Horváth, R. Urbán, G. Kökönyei, & Z. Demetrovics (Eds.), *Kérdőíves módszerek a klinikai- és egészségpszichológiai kutatásában és gyakorlatában* [Survey methods in clinical and health psychological research and practice]. Budapest, Hungary: Medicina Kiadó.

© 2021. Ez a dokumentum nem az eredeti, könyvben megjelent verzió hitelesített másolata. A hivatalos változat a kiadó oldalán érhető el: <https://www.medicina-kiado.hu/kiadvanyaink/szak-es-tankonyvek/pszichiatria-pszichologia/kerdoives-modszer-k-a-klinikai-es-egeszsegpszichologia-kutatasaban-es-gyakorlataban/>

Kérdőív elméleti háttere

A Facebook-használat ma már szinte elengedhetetlen részévé vált az életünknek, alig találunk olyan területet, ahol ne játszana fontos szerepet ez a közösségi oldal, legyen az akár másokkal való kommunikáció, eseményszervezés, vagy akár játék. 2004-es alapítása óta több, mint havi 2 milliárd aktív felhasználója van, akik közül 1,5 milliárd napi szinten is használja ezt a közösségi oldalt (Facebook, 2019). Azonban a Facebook nem csak vállalati szempontból, hanem felhasználói szempontból is kiemelt fontosságú annak multifunkcionalitása miatt. Korábbi Facebook-használatot mérő eszközök elsősorban a felhasználási időre és a motivációkra (pl. Aladwani, 2014; Joinson, 2008) fókuszáltak, az intenzitás mérésére pedig egydimenziós skálákat használtak a kutatásokban (Ellison, Steinfield, & Lampe, 2007; Kirschner & Karpinski, 2010). Az intenzitást úgy értelmezhetjük, mint a Facebook-használatba való bevonódás mértéke. Az intenzitás teoretikusan elkülöníthető a Facebook-használati szokásoktól és a motivációktól (az intenzitás a felhasználó és a Facebook közötti érzelmi kapcsolatra vonatkozik), valamint a problémás használattól (a nagy fokú intenzitás nem feltétlenül jelent problémás használatot) egyaránt. Az intenzitás mérés a leggyakrabban az Ellison és munkatársai (2007) által kifejlesztett Facebook Intenzitás Skálát (Facebook Intensity Scale, FIS) szokták használni. Mivel a Facebook funkciói az évek során fokozatosan bővültek, ezért feltételezhetően a Facebook-használatba való bevonódás is több pillérre támaszkodhat a korábbi egydimenziós értelmezéssel szemben. Ezen hiányosságok kiküszöbölésére, addressálására alkotta meg, Ellison és munkatársainak (2007) munkájára alapozva, Orosz, Tóth-Király, és Bőthe (2016) az MFIS-t. A korábbi Facebook kérdőívekkel kapcsolatos irodalmak áttekintése alapján a szerzők négy intenzitási faktort feltételeztek: ragaszkodás (a Facebook kiemelt internetes oldalnak tartása és gyakori látogatása), unalom (a Facebook használata unalmas helyzetekben), túlhasználat (a Facebook túlzott mértékű, de nem patológias használata) és önkifejezés (a Facebook profil folyamatos frissítése és részletes kialakítása).

Célkitűzés

Az MFIS egy rövid, többdimenziós skála, amely lehetőséget nyújt a Facebook-használattal kapcsolatos elköteleződés mértékének mérésére. A kérdőív alkalmazható általános populációkon online és papír-ceruza formátumban egyaránt.

Kérdőív bemutatása

Az MFIS egy rövid, 13 tétel mérőeszköz, amelyet Ellison és munkatársainak (2007) munkáját alapul véve hozott létre Orosz és munkatársai (2013). A kérdőív összesen négy faktor segítségével méri a Facebook-használat intenzitását: ragaszkodás (pl. „*Ha csak egyetlen oldalt látogathatnék az interneten, az a Facebook lenne.*”), unalom (pl. „*A posztok nézegetése jó unaloműző.*”), túlhasználat (pl. „*A Facebookozással töltött idő a kötelességeim rovására megy.*”), és énkifejezés (pl. „*Fontos számomra, hogy a Facebook profilomat rendszeresen frissítsem.*”). A válaszadás egy ötfokú Likert típusú skálán (1 = egyáltalán nem értek egyet, 2 = inkább nem értek egyet, 3 = egyet is értek, meg nem is, 4 = egyetértek, 5 = teljesen egyetértek) történik. A faktorokhoz tartozó tételeket össze kell adni és akár összpontszám formájában, akár leátlagolva is felhasználhatók további elemzésekre. Fordított tétel nincs a kérdőívben. A magasabb pontszám magasabb Facebook-használati intenzitásra utal minden esetben. A kitöltés átlagosan 2-4 percet vesz igénybe. A kérdőív szabadon felhasználható kutatások és gyakorlati munka keretén belül. A cikkben (Orosz, Tóth-Király, et al., 2016) a kérdőív angol nyelvű változata is megtalálható.

A tételek kialakítása egy 18 fős, Facebook használókból álló fókuszcsoporthoz történt. A résztvevők négy kisebb csoportot alkottak és az adott Facebook intenzitás dimenzióval kapcsolatban kellett tételeket alkotniuk. Olyan tételek megalkotása volt a cél, amelyek (a) 10 szónál rövidebbek és könnyen érthetőek, (b) egyértelműen a feltételezett faktorhoz tartoznak, és (c) megfelelő tartalmi validitással rendelkeznek. A kezdeti tételszett faktoronként 5-5 tételt tartalmazott, amelyeket további ülések során közösen tekintett át a csoport. 7 tételből ebben a kezdeti szakaszban megváltak, mert nem tartoztak egyértelműen egyik faktorhoz sem, 13 pedig a végső kérdőív alapját képezte.

Pszichometriai jellemző

A kérdőív kialakítását követően Orosz, Tóth-Király, és munkatársai (2016) négy tanulmányon keresztül vizsgálták az MFIS validitását. Az első tanulmányban 512 fő részvételével megvizsgálták az MFIS faktorstruktúráját feltáró strukturális egyenlet modellezés (exploratory structural equation modeling, ESEM; Marsh, Morin, Parker, & Kaur, 2014) segítségével, 93 fővel pedig az MFIS időbeli stabilitását. Eredményeik alapján a feltételezett négyfaktoros struktúra megfelelő illeszkedést mutatott (CFI = .98, TLI = .96, RMSEA = .05 [90%CI .03-.06]). A faktorok megfelelő normalitással rendelkeztek csúcosság és ferdeség alapján, valamint ugyancsak megfelelő megbízhatósággal Cronbach alfa ($\alpha = 0,72$ [túlhasználat] és $0,81$ [unalom] között) és faktor determináns (FD = $0,87$ [túlhasználat] és $0,93$ [unalom] között) mutatók alapján. A faktorok között lévő korreláció pedig pozitív irányú és közepes nagyságú volt. A faktorok időben szintén stabilak voltak a teszt-retesz korrelációk alapján.

A második tanulmányban 596 fő részvételével tovább vizsgálták az MFIS faktorstruktúráját megerősítő faktorelemzés (confirmatory factor analysis, CFA; Jöreskog, 1969) alkalmazásával, valamint elsőrendű és másodrendű modelleket is összehasonlítottak annak megvizsgálása érdekében, hogy egy általános Facebook intenzitás faktor meglétét támogatják-e az adatok. Eredményeik megegyeztek az első tanulmányban leírtakkal, vagyis az elsőrendű négyfaktoros modell megfelelő illeszkedést mutatott, csak úgy, mint a másodrendű modell, amelyben az általános faktor a négy specifikus faktor közötti kovariancia 95%-át magyarázta, támogatva ezt az elrendezést. A megbízhatósági mutatók az első tanulmányhoz hasonlóan jóval a minimálisan elfogdott határérték felett voltak.

A harmadik tanulmányban a szerzők 550 fő válaszait felhasználva vizsgálták az MFIS konvergencia validitását a problémás Facebook-használattal (Andreassen, Torsheim, Brunborg, & Pallesen, 2012), az online szociabilitással (Ross et al., 2009), a Facebook szenvedéllyel (Vallerand et al., 2003), és a Big Five személyiségdimenziókkal (John & Srivastava, 1999) kapcsolatban. Az intenzitás dimenziók közül a ragaszkodás és a túlhasználat korreláltak legerősebben a problémás használattal és az obszesszív szenvedéllyel, míg a harmonikus szenvedéllyel a ragaszkodás és az énkifejezés. Az online szociabilitás hasonló nagyságban korrelált a négy faktoral, a Big Five személyiségdimenziók mentén megfelelően elkülöníthetőnek bizonyultak a faktorok. Az extravertió pozitívan korrelált a ragaszkodás és énkifejezés dimenziókkal; a lelkiismeretesség negatívan korrelált a túlhasználattal és pozitívan az énkifejezéssel; a neuroticizmus negatívan korrelált a ragaszkodás, unalom és túlhasználat faktorokkal; a barátságosság pozitívan korrelált mind a négy faktoral; a nyitottság pedig nem korrelált egyik Facebook-dimenzióval sem.

Végül pedig a negyedik tanulmányban az első tanulmányban lévő minta felhasználásával a szerzők megvizsgálták az MFIS inkrementális validitását a FIS-sel szemben. Két kimeneti változójuk a napi szintű posztolás és a napi szintű lájkolás voltak. A FIS kontrollálása mellett három intenzitás dimenzió (unalom, énkifejezés, ragaszkodás) szignifikánsan jósolta be a napi lájkolást, míg szintén három dimenzió (túlhasználat, énkifejezés, ragaszkodás) a napi posztolást.

Az eredeti validálás mellett több tanulmány is alkalmazta az MFIS-t, amelyek támogatták annak faktorstruktúráját (Datu, Yang, Valdez, & Wah Chu, 2018; Tavares, 2018; Phu & Gow, 2018). Ezen felül a kutatások beszámoltak az MFIS megfelelő konvergencia és diszkriminációs validitásáról az aktív és passzív Facebook használattal (Gerson, Plagnol, & Corr, 2017), depresszióval (Tavares, 2018), az impulzivitással (Orosz, Vallerand, Bóthe, Tóth-Király, & Paskuj, 2016), az iskolai bevonódással (Datu et al., 2018) és a magánnyal (Phu & Gow, 2018) kapcsolatban. Ezen kívül további kutatások beszámoltak potenciális nemi és életkori különbségekről is (Tavares, 2018). Egy szakirodalmi áttekintésben Sigerson és Cheng (2018) megvizsgálták a Facebook-használat mérésére alkalmas mérőeszközöket és a többi eszközhöz képest az MFIS kedvező értékeléseket kapott és a szerzők használatra javasolták. Az összes bemutatott pszichometriai és validitási eredmény, valamint teoretikus megfontolások alapján az MFIS egy valid és megbízható skála, amely erős elméleti alapokkal rendelkezik.

Hivatkozások

- Aladwani, A. M. (2014). Gravitating towards Facebook (GoToFB): What it is? And how can it be measured? *Computers in Human Behavior*, *33*, 270-278.
- Andreassen, C. S., Torsheim, T., Brunborg, G. S., & Pallesen, S. (2012). Development of a Facebook Addiction Scale. *Psychological Reports*, *110*, 501-517.
- Datu, J. A. D., Yang, W., Valdez, J. P. M., & Chu, S. K. W. (2018). Is facebook involvement associated with academic engagement among Filipino university students? A cross-sectional study. *Computers & Education*, *125*, 246-253.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook "friends": Social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, *12*, 1143-1168.
- Facebook (2019). *Company Info*. <<https://newsroom.fb.com/company-info/>>. Accessed: March 12, 2019.
- Gerson, J., Plagnol, A. C., & Corr, P. J. (2017). Passive and active facebook use measure (PAUM): validation and relationship to the reinforcement sensitivity theory. *Personality and Individual Differences*, *117*, 81-90.
- John, O. P., & Srivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. In L.A. Pervin, & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 102-138) (2nd ed.). New York: Guilford Press.
- Joinson, A. N. (2008). Looking at, looking up or keeping up with people? In M. Czerwinski, A. Lund, & D. Tan (Eds.), *Proceeding of the twenty-sixth annual CHI conference* (pp. 1027-1036).
- Jöreskog, K.G. (1969). A general approach to confirmatory maximum likelihood factor analysis. *Psychometrika*, *34*, 183-202.
- Kirschner, P. A., & Karpinski, A. C. (2010). Facebook and academic performance. *Computers in Human Behavior*, *26*, 1237-1245.
- Marsh, H.W., Morin, A.J.S., Parker, P., & Kaur, G. (2014). Exploratory structural equation modeling: An integration of the best features of exploratory and confirmatory factor analysis. *Annual Review of Clinical Psychology*, *10*, 85-110.
- Orosz, G., Tóth-Király, I., & Bóthe, B. (2016). Four facets of Facebook intensity—the development of the multidimensional Facebook intensity scale. *Personality and individual differences*, *100*, 95-104.
- Orosz, G., Vallerand, R. J., Bóthe, B., Tóth-Király, I., & Paskuj, B. (2016). On the correlates of passion for screen-based behaviors: The case of impulsivity and the problematic and non-problematic Facebook use and TV series watching. *Personality and Individual Differences*, *101*, 167-176.
- Phu, B., & Gow, A. J. (2019). Facebook use and its association with subjective happiness and loneliness. *Computers in Human Behavior*, *92*, 151-159.

- Ross, C., Orr, E. S., Sisic, M., Arseneault, J. M., Simmering, M. G., & Orr, R. R. (2009). Personality and motivations associated with Facebook use. *Computers in Human Behavior, 25*, 578-586.
- Sigerson, L., & Cheng, C. (2018). Scales for measuring user engagement with social network sites: A systematic review of psychometric properties. *Computers in Human Behavior, 83*, 87-105.
- Tavares, M. M. L. (2018). *A multidimensionalidade do uso do Facebook: Pré-validação do MFIS e análise das associações do uso do Facebook com o bem-estar psicológico* (Doctoral dissertation).
- Vallerand, R. J., Blanchard, C., Mageau, G. A., Koestner, R., Ratelle, C., Léonard, M., ... Marsolais, J. (2003). Les passions de l'âme: On obsessive and harmonious passion. *Journal of Personality and Social Psychology, 85*, 756-767.

1. Melléklet Facebook intenzitás

A következőkben a Facebook-használattal kapcsolatos tételeket olvashatsz. Kérjük, jelöld az alábbi ötfokozatú skálán, hogy mennyire értesz egyet az állításokkal!

	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
	<i>Egyáltalán nem értek egyet</i>	<i>Inkább nem értek egyet</i>	<i>Egyet is értek, meg nem is</i>	<i>Egyetértek</i>	<i>Teljesen egyetértek</i>
	1	2	3	4	5
1. Ha csak egyetlen oldalt látogathatnék az interneten, az a Facebook lenne.	0	0	0	0	0
2. A posztok nézegetése jó unaloműző.	0	0	0	0	0
3. A Facebookozással töltött idő a kötelességeim rovására megy.	0	0	0	0	0
4. A Facebook profilom részletes.	0	0	0	0	0
5. Rosszul érzem magam, ha egy nap nem csekkolom le a Facebookom.	0	0	0	0	0
6. Unalmamban gyakran Facebookozok.	0	0	0	0	0
7. Több időt töltök a Facebookon, mint szeretnék.	0	0	0	0	0
8. Szeretem csiszolgatni a Facebook profilomat.	0	0	0	0	0
9. Gyakran azért keresem az internet elérési lehetőséget, hogy Facebookozhassak.	0	0	0	0	0
10. Ha unatkozom, megnyitom a Facebookot.	0	0	0	0	0
11. Előfordul, hogy akkor is Facebookozom, amikor már aludni kellene.	0	0	0	0	0
12. Fontos számomra, hogy a Facebook profilomat rendszeresen frissítsem.	0	0	0	0	0
13. Lefekvés előtt még ránézek egyszer a Facebookra.	0	0	0	0	0

Kiértékelés:

Ragaszkodás: 1, 5, 9, 13

Unalom: 2, 6, 10

Túlhasználat: 3, 7, 11

Énkifejezés: 4, 8, 12